

Les pràctiques dels futurs mestres de primària en contextos multiculturals: una aproximació als reptes de la interculturalitat a les escoles

Francesc Riera i Piferrer

1. Introducció

Des de principi dels anys noranta fins a l'actualitat, s'ha incrementat notablement la presència de persones nouvingudes en la societat catalana, arribades de gairebé tots els continents. Persones i famílies que han escolaritzat els seus fills i filles, els quals, a diferència de la immigració arribada els anys cinquanta i seixanta del segle passat, han fet augmentar considerablement la diversitat cultural de l'alumnat, especialment pel que fa a les llengües, les creences religioses i les pautes de conducta personals i col·lectives.

La majoria dels qui vàrem estudiar Magisteri abans d'iniciar la dècada dels noranta, no vam rebre una formació específica en educació intercultural, no pas perquè aquesta no fos important, sinó perquè la realitat de les aules escolars encara era majoritàriament poc diversa i, en aquest sentit, poc conflictiva en les tasques dels docents, amb l'excepció històrica de l'alumnat d'ètnia gitana, present en barris i ciutats molt concretes del país.

En aquest article s'exposa una de les línies de formació inicial en educació intercultural, que des del curs 1993-94 es porta a terme a la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull. En concret, es presenten els resultats d'una enquesta feta als mestres i de les escoles de primària (on fa les pràctiques el nostre alumnat de Magisteri d'aquesta especialitat), perquè valorin l'interès de diversos tipus d'intervenció educativa que poden dur a terme aquests estudiants durant la seva estada formativa als centres docents.

2. Orígens

Coincidint pràcticament amb la implantació de la LOGSE en l'ensenyament escolar, a partir del curs 1993-94 comencen a graduar-se a Blanquerna les primeres promocions de les noves titulacions de la diplomatura de Magisteri. A partir

d'aquest curs 1993-94, també s'ofereix en aquesta Facultat l'assignatura optativa anomenada Multiculturalitat i educació intercultural, que té el propòsit d'introduir, d'una banda, l'anàlisi i la reflexió sobre la realitat social de la nova multiculturalitat i, de l'altra, els futurs docents en els objectius i la pràctica de l'educació intercultural. Una educació intercultural que ja es tenia en compte en el currículum de primària de la Generalitat de Catalunya (1992) com un eix transversal del currículum, si bé no se'n publicarien les orientacions per al seu desplegament fins al 1996.

Des d'aleshores i fins a l'actualitat, més de quatre-cents estudiants de Magisteri han anat cursant aquesta assignatura optativa, corresponent, majoritàriament, a alumnes de l'especialitat d'Educació Primària (dues terceres parts) i a alumnes de les especialitats d'Educació Infantil i Educació Especial, si bé aquests percentatges han variat al llarg d'aquests dotze anys.

El nombre d'alumnes de Magisteri matriculats d'aquesta assignatura entre els cursos 1993-94 i 2004-05 és el següent:

Curs	Quadrimestre	Alumnes	Curs	Quadrimestre	Alumnes
1993-94	2n Q	19	1999-00	2n Q	21
1994-95	2n Q	13	2000-01	2n Q	29
1995-96	2n Q	35	2001-02	2n Q	34
1996-97	2n Q	26	2002-03 *	1r Q	28
1997-98	1r Q (m-t)	55 + 52	2003-04 *	1r Q	33
1998-99	1r Q i 2n Q	50 + 26	2004-05 *	1r Q	33

Total : 454 alumnes

Per continuar adequant la formació inicial dels futurs docents a les principals demandes socials, a partir del curs 2002-2003 s'establiren a la nostra Facultat tres itineraris d'aprofundiment per a l'especialitat d'Educació Primària de la diplomatura de Magisteri. Són els itineraris d'Educació Plàstica i Visual, Noves Tecnologies de la Comunicació i Interculturalitat.

A través d'aquests itineraris, els futurs docents obtenen juntament amb el títol de Mestre un Certificat d'Aprofundiment en la temàtica escollida, després de superar 20,5 crèdits de la seva formació inicial. En el cas de l'itinerari d'Interculturalitat, aquests 20,5 crèdits corresponen a una assignatura optativa de 2n curs (la de Multiculturalitat i educació intercultural, de 4,5 crèdits), una assignatura optativa de 3r curs (La interculturalitat a l'escola, de 4'5 crèdits) i el Pràcticum de 3r curs (d'11,5 crèdits).

Des del Pràcticum d'aquest itinerari, sorgeix, des d'un primer moment, la necessitat de conèixer millor la realitat de cadascuna de les escoles de pràctiques, per trobar la manera més adequada d'intervenir-hi de cadascun dels estudiants.

3. Les pràctiques de l'itinerari d'Interculturalitat

Des del primer curs que s'estableix el Pràcticum de l'itinerari d'Interculturalitat, hi ha una clara voluntat des de la coordinació de l'itinerari d'oferir als seus estudiants una formació en centres de pràctiques que tinguin experiència en l'educació dels infants nouvinguts. És cert que el treball de l'educació intercultural és necessari en qualsevol escola del país, tant si té alumnat immigrant com si no en té. Precisament, Hannoun (1992) ens adverteix que els centres educatius que potencialment poden formar alumnes més intolerants amb qualsevol tipus de diversitat són precisament els que tenen un alumnat culturalment més homogeni. Però també és cert que només la presència d'aquest alumnat és la que fa plantejar de forma ineludible als equips docents els reptes i les problemàtiques de la interculturalitat.

Per aquest motiu, en el llistat d'escoles ofertes per Blanquerna per dur a terme les pràctiques d'aquest itinerari, es va tenir especialment en compte que fossin centres que tinguessin un percentatge important d'alumnat nouvingut. En aquest sentit, s'ha comptat amb escoles majoritàriament públiques i també amb algunes de concertades, amb percentatges diversos d'alumnat nouvingut.

La diversitat de realitats escolars (no tots els centres tenen el mateix nombre d'alumnes nouvinguts, ni els mateixos anys d'experiència en la seva educació, ni les mateixes cultures de procedència dels familiars...) ens feia necessari esbrinar millor les característiques de cada context escolar, per ajustar-hi el tipus d'intervenció més adient en cada cas. I és a partir d'aquesta necessitat de conèixer millor la realitat de cadascuna de les aules de pràctiques, que es plantejà l'elaboració d'una enquesta d'opinió dels seus mestres sobre el tipus d'intervenció més adient de les practicants.

4. L'enquesta i el seu context

La primera promoció del Seminari de pràctiques de l'itinerari d'Interculturalitat (corresponent al curs 2003-04) està format per dotze estudiants. Aquests estudiants fan les pràctiques en un total de vuit centres (quatre dels quals tenen dos alumnes de l'itinerari), que són els següents :

- quatre de Barcelona (tres centres públics i un de concertat);
- un centre públic de Terrassa;
- un centre concertat de Vilafranca del Penedès;
- un centre concertat de Premià de Mar;
- i una escola d'adults de L'Hospitalet de Llobregat.

Per conèixer l'opinió dels mestres d'aquestes escoles que acullen una alumna de pràctiques d'aquest itinerari, es va elaborar una enquesta semioberta, amb vuit ítems a valorar (de gens a molt interessant), en què es diferenciava dos espais i dos moments d'intervenció: col·laboracions al centre, en general, i a l'aula, en particular; i col·laboracions durant l'estada setmanal del dimart al llarg del curs i durant l'estada intensiva del mes de febrer. Aquesta enquesta també anava acompanyada d'un full annex en el qual els mestres tenien la possibilitat de proposar un altre tipus d'intervenció o de col·laboració diferent de les que es demanaven en l'enquesta.

5. Anàlisi de les respostes i aportacions dels mestres

Tipus d'intervenció dels estudiants de Magisteri	Gens	Poc	Bastant	Molt	En blanc
A - Tasques que podria realitzar					
l'alumnat de pràctiques durant el curs (el dímarts), en l'àmbit escolar (no durant tot el dia, sinó una estona: mig matí, tarda) :					
1. Col·laborar amb l'equip de mestres en l'elaboració del Pla d'acollida del centre docent.	5 41,6 %	2 16,6 %	1 8,3 %	0 0 %	4 33,3 %
2. Col·laborar en el treball del mestre que atén grups específics d'alumnes (aules d'incorporació tardana, aules d'acollida, grups de conversa, tallers de llengua...).	0 0 %	0 0 %	3 25 %	7 58,3 %	2 16,6 %
3. Col·laborar en el treball del mestre del Programa d'Educació Compensatòria.	5 41,6 %	1 8,3 %	2 16,6 %	0 0 %	4 33,3 %
4. Col·laborar en l'organització i realització d'activitats generals del centre (tipus Setmana Intercultural, Jornada de la Diversitat...).	1 8,3 %	1 8,3 %	3 25 %	3 25 %	4 33,3 %
B - Tasques que podria realitzar					
l'alumnat de pràctiques durant el curs (el dímarts), a la vostra aula de primària (no durant tot el dia, sinó una estona: mig matí, tarda):					
5. Col·laborar en el seguiment del treball dels alumnes presents a l'aula amb més dificultats	0	0	1	10	1

d'aprenentatge o comunicació, en especial dels alumnes de famílies estrangeres (si és el cas).	0 %	0 %	8,3 %	83,3 %	8,3 %
C - Tasques que podria realitzar l'alumnat de pràctiques durant l'estada intensiva del mes de FEBRER, a la vostra aula de primària:					
6. Dur a terme un projecte interdisciplinari o una unitat didàctica de qualsevol àrea curricular, el contingut dels quals tingui relació amb la diversitat cultural, per exemple, les migracions o el racisme (Coneixement del Medi Social); els contes (Llengua Catalana / Llengua Castellana), i tingui en compte com a recurs la mateixa diversitat cultural dels alumnes de l'aula.	0 0 %	0 0 %	1 8,3 %	8 66,6 %	3 25 %
7. Realitzar un projecte interdisciplinari o una unitat didàctica de qualsevol àrea curricular, i elaborar materials didàctics específics, adaptats als alumnes amb dificultats d'aprenentatge i/o comunicació, especialment per als alumnes de famílies estrangeres (si és el cas).	0 0 %	0 0 %	1 8,3 %	9 75 %	2 16,6 %
8. Portar a cap activitats d'aprenentatge específiques amb els alumnes amb dificultats d'aprenentatge i/o comunicació, amb una					

A -Tasques que podria realitzar l'alumnat de pràctiques durant el curs (el dimarts), en l'àmbit escolar (no durant tot el dia, sinó una estona: mig matí, tarda):

En primer lloc, cal destacar en aquest apartat que gairebé un de cada tres mestres de mitjana ha deixat totes les respostes en blanc (a diferència dels altres dos apartats que pràcticament no s'hi han deixat). A més a més, pràcticament la meitat dels mestres també deixa sempre l'espai de comentari en blanc.

Una possible interpretació d'aquesta primera dada podria ser que la majoria dels mestres que han respost l'enquesta entenen que les col·laboracions dels estudiants de Magisteri durant el seu període de pràctiques s'han de fer a l'aula de primària on habitualment es troben. Quan se'ls demana que valorin col·laboracions que vagin més enllà del treball diari amb els alumnes de l'aula, d'entrada, sembla que una part d'aquests mestres se'n desentengui. Però, de fet, s'observen tres tendències ben diferenciades entre les quatre propostes d'aquest apartat.

Les dues propostes de col·laborar en l'elaboració del Pla d'acollida i en el treball del mestre de compensatòria són valorades majoritàriament com a gens interessants per motius diferents. Quant a la col·laboració per elaborar el Pla d'acollida del centre docent, no es considera majoritàriament d'interès perquè els centres ja el tenen elaborat. Només en el cas d'una mestra opina que és bastant interessant, però no perquè col·labori en l'elaboració d'aquest Pla, sinó perquè ajuda a fer-ne la revisió. En el seu comentari afirma "...Aquest curs ens hem proposat millorar l'apartat de l'avaluació inicial de l'alumnat nouvingut".

En el cas de col·laborar en el treball dels mestres del Programa d'Educació Compensatòria, tres mestres indiquen que a la seva escola no tenen aquest programa i dos mestres no hi poden col·laborar perquè el seu l'horari no coincideix amb el dia que la practicant assisteix al centre.

D'altra banda, en aquest apartat destaca la segona proposta, de fet és l'única valorada majoritàriament com a molt interessant: col·laborar en el treball del mestre que atén grups específics d'alumnes (aules d'incorporació tardana, aules d'acollida, grups de conversa, tallers de llengua...). Independentment del fet que els mestres tutors d'aula ordinària tenen o no alumnes que assisteixen a aquests grups específics d'alumnes, la proposta és majoritàriament ben acceptada, probablement perquè hi tenen alguns alumnes o bé perquè, en alguns casos, són els mateixos mestres els qui s'encarreguen d'aquests grups, i, per tant, això significa directament o indirectament una col·laboració que reverteix en el seu treball diari.

En els comentaris dels cinc mestres que consideren interessant aquesta proposta, s'indica que, si l'horari ho permet (és a dir, que coincideixin els dies que funcionen aquests grups específics d'alumnes amb el dimarts, que és el dia que van a l'escola), no hi ha cap inconvenient perquè la practicant col·labori en les activitats que s'hi duen a terme (adequant material a les necessitats del grup...).

Finalment, la quarta proposta d'intervenció d'aquest primer apartat també és valorada majoritàriament com a bastant o molt interessant, amb algunes excepcions. En general, les escoles que tenen previst fer una Jornada de la Diversitat o

Intercultural valoren positivament que l'estudiant pugui col·laborar en la preparació de les activitats d'aquesta Jornada.

Els centres que no fan una jornada o setmana específica sobre aquesta temàtica també valoren positivament que l'estudiant pugui col·laborar en la preparació d'activitats més freqüents dels centres escolars, com la Setmana Cultural (Jocs Florals), o bé qualsevol acte general al voltant d'alguna festivitat del curs (Castanyada, Nadal, Carnestoltes, Sant Jordi...).

Els motius pels quals dos casos s'han valorat com a gens i poc interessant han estat, d'una banda, que no es fan jornades o setmanes sobre aquesta temàtica i, de l'altra, que són activitats organitzades en l'àmbit municipal, més enllà del treball estrictament del centre.

B – Tasques que podria realitzar l'alumnat de pràctiques durant el curs (el dimarts), a la vostra aula de primària (no durant tot el dia, sinó una estona: mig matí, tarda) :

Les respostes d'aquest segon apartat són les que tenen més unanimitat. Deu de les dotze respostes valoren la proposta com a molt interessant. Com és lògic, els mestres valoren especialment les col·laboracions que les practicants puguin fer directament a la seva aula per atendre les necessitats educatives dels seus alumnes. Unes necessitats vinculades en tots els casos al coneixement de la llengua vehicular de l'alumnat que ha arribat a l'escola fa poc temps. En quatre casos, els comentaris dels mestres expliciten el tipus de suport que més requereixen:

- “A l'aula hi ha tres nenes arribades aquest curs i tres alumnes més que van arribar el 3r trimestre del curs passat. Hi ha feina a fer”;
- “En aquest cas es tractaria d'alumnes estrangers no alfabetitzats i novinguts”.
- “Tenim nens, tant a 1r com a 2n, amb dificultats de comprensió i expressió de la llengua oral, la majoria estrangers (van assolint vocabulari però els manca estructuració del llenguatge)”.
- “En aquesta aula s'ha incorporat aquest curs una alumna xinesa que no entén ni parla el castellà ni el català. També hi ha quatre alumnes llatinoamericans (d'Argentina i d'Equador). Dos d'ells van venir a CM, un a 5è i un altre a 6è”.

D'altra banda, en un parell de casos s'especifica que la col·laboració de la practicant no ha de ser especialment adreçada als alumnes de famílies estrangeres, sinó en general a tots els alumnes que tinguin dificultats o necessitats educatives per qualsevol motiu. I que, quan això s'esdevé i apareixen grups d'alumnes amb diferents ritmes d'aprenentatge, és molt útil la col·laboració de la practicant per fer un treball més personalitzat amb els alumnes que més els costa seguir el ritme general de la classe.

C – Tasques que podria realitzar l'alumnat de pràctiques durant l'estada intensiva del mes de FEBRER, a la vostra aula de primària:

Dues de les tres propostes tenen pràcticament els mateixos resultats, i la darrera de totes també aconsegueix una valoració globalment positiva, però no tant com les anteriors. De fet, les propostes sisena i setena són molt semblants entre elles i tenen relació amb la tipologia d'intervenció educativa més habitual entre els alumnes de pràctiques de 2n i 3r curs de Blanquerna de l'especialitat d'Educació Primària durant la seva estada intensiva a l'escola; és a dir, la preparació, la realització i l'avaluació d'un nombre d'hores de classe (entre 8 i 10 hores, aproximadament), en les quals es porta a terme una unitat didàctica d'una àrea curricular que sigui de la seva especialitat; per tant, que no sigui d'Educació Física, ni de Música ni d'Anglès, perquè ja tenen els seus especialistes.

Per no limitar la proposta de l'elaboració d'una unitat didàctica, també es planteja la possibilitat d'utilitzar altres metodologies de treball (com la dels projectes), en els casos dels centres que les utilitzin. Els mestres entenen com a lògic que s'aprofiti la mateixa diversitat cultural dels alumnes presents a l'aula com a recurs per treballar alguns dels continguts curriculars, relacionats amb el coneixement del fenomen migratori, la diversitat de llengües i religions o el problema del racisme, per posar-ne només uns quants exemples.

En els comentaris dels mestres sobre aquestes dues propostes, ja s'expliciten les preferències per una proposta d'intervenció sobre una àrea curricular en particular, que no sempre és la mateixa:

- “Nosaltres l'hem orientat per a l'àrea de Religió i les festes més representatives de les cinc grans religions”.
- “M'agradaria que fos a l'àrea de Matemàtiques, ja que a l'escola disposem de poc material per treballar aquesta àrea des d'una perspectiva intercultural”.
- “Seria interessant desenvolupar una unitat didàctica de l'àrea de Coneixement del Medi Social en què es tractés el tema de la població i de la immigració”.
- “Preferència per l'àrea de Coneixement del Medi Social”.
- “Qualsevol unitat didàctica d'apropament entre cultures que fomenti l'enriquiment mutu seria benvinguda i la podríem incloure dins de les àrees de Coneixement del Medi Social o Llengua Catalana”.
- “Elaboració d'un eix transversal (Educació Ambiental): la conservació del medi ambient i el reciclatge de residus”.

Si aquesta intervenció a l'aula té en compte a més a més l'elaboració de materials didàctics específics (setena proposta), adreçats a l'alumnat amb més dificultats d'aprenentatge i/o comunicació, la resposta encara és més ben valorada.

En tots els casos, els comentaris d'aquesta proposta coincideixen amb els de la proposta anterior, en el sentit de manifestar el seu interès per treballar una àrea cur-

ricular determinada. Dos mestres de la mateixa escola coincideixen en el seu interès perquè l'àrea a treballar sigui la de Matemàtiques, mentre en un altre dels comentaris s'indica com a contingut de la intervenció el treball d'un eix transversal que bàsicament es porta a terme des de l'àrea de Coneixement del Medi Natural.

Excepte en un cas, generalment no s'indica com a àrea preferent d'intervenció la de Llengua (Catalana o Castellana) quan l'enquesta insisteix en el treball amb els alumnes amb més dificultats d'aprenentatge i/o comunicació. Aquest fet contrasta amb les respostes de la cinquena proposta, que indicaven un interès per treballar la comprensió i l'expressió oral i escrita de la llengua amb aquests alumnes. Probablement, això és degut al fet que el treball més explícit de la llengua es porta a terme en altres grups específics, que tenen com a objectiu prioritari el treball de les habilitats comunicatives de l'alumnat (tallers de llengua, aules d'incorporació tardana, grups de conversa...), mentre que el treball a l'aula ordinària se centra en la resta d'assignatures.

Finalment, en les propostes vuitena i darrera de l'enquesta també es consideren interessants les intervencions de les practicants que siguin de suport de les unitats didàctiques realitzades pels mateixos mestres. És a dir, que, n els continguts d'una o diverses àrees que la tutora o el tutor estigui treballant amb els seus alumnes de l'aula ordinària, la practicant pugui dur a terme un treball més personalitzat amb els alumnes que tinguin més dificultats d'aprenentatge i/o comunicació.

En els comentaris de les mestres sobre aquesta darrera proposta s'observen dues idees clares :

D'una banda, la importància -lògica- del treball de la llengua amb alumnes amb més dificultats d'aprenentatge i/o comunicació, que no sempre es correspon amb els alumnes de famílies estrangeres, perquè també depèn d'altres factors: cultura d'origen dels pares, situació social i econòmica de la família, situació emocional o afectiva de l'alumne... Així ho indiquen alguns dels comentaris :

- "Considerem molt important aquesta proposta per les característiques de l'escola. Intentem desenvolupar tot tipus d'activitats per treballar tots els continguts relacionats amb la lectura i l'escriptura";
- "Reforçar les matèries instrumentals als alumnes que tenen dificultats d'aprenentatge";
- "A l'escola vivim la interculturalitat d'una forma molt més natural, sense fer tantes distincions. Ens fixem més en les necessitats dels nostres alumnes, siguin quins siguin els motius."

De l'altra, el fet que aquest tipus d'intervenció ja està prevista en el treball dels mateixos mestres, independentment del fet si a l'aula hi ha o no una practicant.

Per aquest motiu no es descarta la possibilitat de dur a terme la proposta, però sempre que estigui coordinada amb el treball de la tutora o del tutor:

- “Caldria consensuar-les i programar-les prèviament”.
- “És bona idea, tot i que això està més cobert dins de la programació general prevista”.
- Propostes d'intervenció dels mateixos mestres per a l'estada intensiva dels practicants :

Com s'ha indicat anteriorment, l'enquesta anava acompanyada d'un full annex, perquè els mestres també hi poguessin exposar les seves propostes sobre el tipus d'intervenció més escaient a les necessitats de l'alumnat de la seva aula de primària. En cadascuna d'aquestes propostes hi havia tres apartats en què es demanava: la definició de la proposta, els objectius i el pla de treball previst.

Les nou propostes presentades (75 % dels mestres), són les següents:

1- Definició de la proposta: La interculturalitat a la nostra escola s'experimenta de forma natural ja que és la nostra realitat. Tenint present això, fem la proposta següent: Fer una activitat entorn de les festes més assenyalades de les cinc grans religions amb 5è i 6è de primària. El resultat d'aquesta activitat hauria de ser, d'alguna forma, palpable, per tal d'organitzar la classe en racons especialitzats en les religions esmentades anteriorment. D'aquesta manera els nens poden experimentar en primera persona les diferents activitats.

Objectius:

Pla de treball:

2- Definició de la proposta: Els dos alumnes de 5è de primària estrangers necessiten, principalment, desenvolupar l'àrea de llengua i, especialment, la comprensió. Qualsevol activitat que fomentés això seria perfecta i es podria treballar en totes les àrees.

Objectius: Potenciar la comprensió i el llenguatge oral i escrit.

Pla de treball:

3- Definició de la proposta: Col·laborar en la dinàmica de classe: agrupaments flexibles de nens/es amb dificultats degudes als seus diferents orígens.

Objectius: - Tenir recursos per dotar de valor sonor una grafia.
- Dotar l'alumne d'autonomia a l'hora de llegir i d'escriure

Pla de treball:

Agrupaments flexibles: dilluns, dimecres i divendres, de 9 a 11 h

Treball sobre lectures seleccionades seguint els passos del programa de lectoescriptura. Cada lectura comporta 3-4 sessions. Treballen diferents aspectes: comprensió

lectora, expressió escrita, adquisició del codi, dictat i ortografia.

Activitats de lectura:

- Comprensió de nivell baix: paraules i frases
- Comprensió de nivell alt: estratègies de comprensió de textos
- Lectura i aplicació d'estratègies de descodificació
- Aplicació d'estratègies de comprensió
- Lectura en silenci
- Lectura expressiva
- Adquisició del codi

Reforç de lectura: Mecànica de la lectura

- Relectura de textos

Motivació:

- Biblioteca, familiarització amb la llengua escrita
- Lectura en silenci
- Comprensió de textos

Expressió escrita (composició):

- Nivell baix: escriptura de paraules i frases
- Nivell alt: escriptura de textos

Textos col·lectius: intentar aplicar estratègies de descodificació, d'expressió i de composició

Manipular textos. Adquisició del codi: dictat, ortografia

- Reforç d'ortografia: dictats muts
- Reescriptura de textos o frases conegudes

Mecànica en general

4- Definició de la proposta: Ajudar en una unitat didàctica tenint molt present les nenes que s'han incorporat al grup i que són d'altres països.

Objectius: Possibilitar l'aprenentatge, el vocabulari i la comunicació de les novinyes amb la resta del grup.

Pla de treball: Preparació de les sessions i materials que haurà d'utilitzar.

5- Definició de la proposta: Conèixer quins elements culturals dels alumnes ajuden en el desenvolupament d'activitats cooperatives a l'aula.

Objectius:

- Treballar la diversitat cultural.
- Desenvolupar propostes de treball cooperatiu.
- Fer material específic per treballar en una aula multicultural.

Pla de treball:

- Analitzar algunes de les propostes didàctiques que es desenvolupen a classe.
- Desenvolupar una proposta de treball.
- Analitzar els resultats del treball fet.

6- Definició de la proposta: Participar en l'elaboració de les activitats del grup d'acollida per als alumnes que s'incorporaran el 2n trimestre, utilitzant i/o ampliant el material bàsic visual existent a l'escola.

Objectius: - Proporcionar-li eines de treball.

- Despertar l'interès per l'elaboració de nous materials.

Pla de treball: Fer una o dues sessions de treball amb el grup, utilitzant els recursos de què disposa.

7- Definició de la proposta: Mitjançant el conte, treballar amb un grup de nens i nenes estrangers de 1r i 2n la llengua catalana, tant oral com escrita (afavorir la comunicació oral dels nens del grup i la posterior expressió escrita).

Objectius: - Arribar a establir una bona comunicació oral entre els nens i nenes del grup.

- Treballar la comprensió d'algun conte tradicional.

- Arribar a escriure un conte en grup.

Pla de treball: - Avaluat els coneixements previs que calgui.

- Triar els mitjans adients per arribar a assolir la comprensió dels contes i l'escriptura d'un conte.

- Valorar la possibilitat de treballar en grup per tal d'afavorir la comunicació entre els nens i les nenes del grup.

8- Definició de la proposta: Unitat didàctica dels trets culturals xinesos (nena nouvinguda enguany procedent de la Xina).

Objectius: - Augmentar el coneixement del país, dels costums, etc. de la nova companya.

- Afavorir la interacció amb ella.

- Augmentar l'autoestima de l'alumna i la valoració positiva del país i de la cultura d'acollida.

- Comparar les nostres cultures positivament.

Pla de treball:

- Preparació de la unitat didàctica

- Posada en pràctica a l'aula

- Avaluació abans/després del grup classe (estudi sociomètric)

- Recollida dels trets significatius

- Treball per a propers cursos

9- Definició de la proposta: Eix transversal: la conservació del medi ambient (reciclatge de residus)

Objectius: - Conscienciar l'alumnat de la responsabilitat de tenir cura del medi ambient.

- Conèixer els diferents tipus de residus i la seva reutilització i el seu reciclatge.

Pla de treball: - Presentació del tema

- Elaboració de fitxes amb molt suport visual

- Recerca d'informació

- Confecció de murals

- Exposició del treball dut a terme

- Possible sortida a un Punt Verd

En general, s'observa que les propostes dels mestres acostumen a repetir algunes de les idees ja expressades anteriorment en els seus comentaris pel que fa a l'àrea **curricular preferent** per a la intervenció de la practicant. En aquest sentit, es poden diferenciar dues tipologies de propostes, segons els continguts a treballar i els seus destinataris:

- Per un cantó, trobem sis propostes (la meitat dels mestres enquestats) que directament o indirectament *es refereixen a la importància del treball de les habilitats comunicatives dels alumnes*, especialment dels que tenen més dificultats. Aquestes propostes es poden diferenciar en dos tipus:
 - Aquelles que proposen una intervenció vinculada explícitament a l'àrea de Llengua (2a, 3a i 7a),
 - Aquelles en què, *sense referir-se a cap àrea en particular* (4a, 5a i 6a), se suggereix la importància del treball de la llengua, atenent a les necessitats d'un determinat grup d'alumnes.

En totes aquestes propostes, exceptuant la cinquena (que incideix més en l'anàlisi metodològica de les activitats d'aprenentatge que es porten a terme a l'aula), s'indica uns destinataris particulars de la intervenció de la practicant: "els dos alumnes de 5è estrangers" (2a); "les nenes que s'han incorporat al grup i que són d'altres països" (4a); "alumnes del grup d'acollida" (6a); "un grup de nens i nenes estrangers de 1r i 2n" (7a).

Només en la 3a proposta no s'indica com a destinataris un grup particular d'alumnes, perquè correspon a una aula ordinària en la qual la gran majoria d'alumnes té mancances en el treball de la lectoescriptura, i, per tant, la intervenció s'adreça a tot el grup.

Els objectius d'aquestes propostes tenen en comú l'adquisició o la millora (segons els casos) de les competències lingüístiques d'aquests alumnes a partir de l'elaboració de nous materials i la utilització de recursos diversos, com el conte.

Els plans de treball indiquen en general unes orientacions bàsiques sobre les activitats que ha de dur a terme la practicant: analitzar propostes, preparar materials, fer les sessions, avaluar-ne els resultats... Només en el pla de treball de la 3a proposta es concreten els continguts a treballar i l'horari en què es fa la proposta.

- Per l'altre, una tercera part de les propostes es refereixen al *treball d'àrees que no són les de Llengua* (Catalana o Castellana), malgrat que, òbviament, s'utilitzi en la comunicació oral i escrita dels alumnes. Són la 1a (àrea de Religió), la 8a (àrea de Coneixement del Medi Social i Cultural) i la 9a (eix transversal de l'Educació Ambiental). Són propostes que *s'adrecen a tot el grup d'alumnes de primària de l'aula ordinària i que, a excepció de la 9a, tenen com a objectiu principal donar a conèixer als alumnes la diversitat humana* a través de la presentació de les festivitats més importants de cinc grans religions o dels trets principals de la cultura xinesa. Unes propostes que aprofiten com a recurs la presència a l'aula d'infants, les famílies dels quals pertanyen a algunes d'aquestes cultures i religions, la qual cosa afavoreix el coneixement i el respecte mutu entre totes elles.

6. Conclusió

La formació dels futurs docents com a professionals reflexius concep la pràctica com a font i com a suggeridora de problemes reals, concrets, que han de ser il·luminats per la reflexió i pel coneixement científic, que hauran d'aportar alhora alternatives viables i hipotèticament adequades perquè es puguin resoldre (Besalú, 2004). L'enquesta només ha estat un instrument per apropar-nos a aquests problemes reals, a través de les opinions i les propostes dels mestres tutors dels centres de pràctiques. Malgrat que algunes propostes no hagin estat valorades per tots els mestres, els resultats obtinguts es consideren globalment positius, perquè han contribuït notablement al coneixement del tutor de la Facultat de la realitat de cadascuna de les aules de primària i de les prioritats establertes per a les intervencions dels estudiants de Magisteri. En aquest sentit, la informació de les enquestes ha facilitat un acord entre les tres parts (mestres, practicants i tutor de la Facultat) sobre les tasques més adients que cal dur a terme a les escoles, especialment les que fan referència al període intensiu de pràctiques del mes de febrer.

Les facultats d'educació necessiten molt conèixer de prop els contextos de la pràctica, perquè són uns contextos no solament particulars per a cadascun dels centres, sinó també variables al llarg del curs per l'anomenada matrícula viva o oberta, que fa replantejar les programacions dels mestres per adequar-les a les necessitats de cada nova incorporació. A més a més, l'aplicació del nou Pla per a la llengua i la cohesió social del Departament d'Educació en el curs 2004-05 comporta canvis significatius en l'organització del marc escolar, per tal d'atendre de forma més adequada les necessitats més immediates de l'escolarització d'aquests infants. Ben segur que l'establiment d'un entorn de treball específic (l'aula d'acollida) i la figura d'un responsable (el tutor d'acollida) facilitaran una integració escolar més ràpida i adient d'aquests alumnes.

El treball fet en les aules d'acollida i en les aules ordinàries té un potencial formatiu important perquè els futurs mestres de primària aprenguin a fer front a les problemàtiques i als reptes que els planteja l'arribada dels nous alumnes. I, en aquest sentit, les pràctiques de la seva formació inicial també poden esdevenir la seva primera contribució a la construcció d'una educació i d'una societat que desitgem interculturals.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BESALÚ, X. La formación inicial en interculturalidad, a AADD. La formación del profesorado en Educación Intercultural. Madrid: Los libros de la Catarata – MECED, 2004. p. 49-92.
- DEL ARCO, I. Hacia una escuela intercultural. El profesorado: formación y expectativas. Lleida: Edicions Universitat de Lleida, 1998.
- ESSOMBA, M. A. (coord.). Construir la escuela intercultural. Reflexiones y propuestas para trabajar la diversidad étnica y cultural. Barcelona: Graó, 1999.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. Departament d'Educació. Pla per a la llengua i la cohesió social, 2004.<http://www.gencat.net/educació/conthome/pdf/pla_lic.pdf>
- HANNOUN, H. Els guettos de l'escola. Per una educació intercultural. Vic: Eumo, 1992.
- SALES, A. (ed.). Educació Intercultural: la diversitat cultural a l'escola. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I, 2003.
- SABARIEGO, M. " La formació del professorat en educació intercultural", a Temps d'Educació, (2003) (2n semestre 2002 - 1r semestre 2003), 27, p. 33-51.